

Wedding Hostess

De Spiegel van 28 Januari bracht met uitvoerige foto-reportage het bericht van de jongste Amerikaanse vinding: de „wedding hostess”, een dame, die — tegen betaling natuurlijk — iedere bruid, die van haar diensten gebruik wil maken, behulpzaam is bij de voorbereidingen van den trouwdag en voor den goeden gang van zaken op den trouwdag zorg draagt. Ze maakt, in overleg met de bruid, een begroting van de onkosten, doet met haar de inkoop, helpt bij het verzenden van de ondertrouwkaarten, regelt het trouwdiner, kortom ze zorgt er voor, dat alles op rolletjes gaat.

We zijn niet zóó verzot op alles wat Amerikaansch is, dat we nu meenen, dat we het óók zoo moeten doen. Maar onder de foto's, die De Spiegel bracht, was er één plaatje, dat bijzonder ons boeide: het plaatje van een door een „wedding hostess” gemaakte begroting.

Deze had een tweetal posten, waarvoor we even aandacht vragen. De eerste was: Church music (organist) \$ 15.00. En de andere: Honorarium or donation to church \$ 50.00. Dat betekent, dat er op deze begroting voor onkosten van de kerkelijke huwelijksbevestiging 65 dollar was uitgetrokken.

Ook bruidspaatjes, die het bij ons in Holland zonder „wedding hostess” doen, mochten aan deze begroting wel eens een voorbeeld nemen. Want men krijgt bij ons in Holland, waar alles zooveel minder „oppervlakkig” heet te zijn dan in Amerika, toch wel eens den indruk, dat bij de begroting van de trouwkosten met de collecten in den kerkdienst op dien dag heel wat minder „grondig” dan aan den anderen kant van het groote water gerekend wordt.

Een goede kennis van me, die nog wel eens ambtshalve in zulke trouwdiensten aanwezig is en aan de telling van trouwcollecten deelneemt, vertelde mij tenminste, dat het met die offeranden soms treurig gesteld is. In de vrijgemaakte kerk, hooggeachte lezers!!

Nog onlangs was hij bij zulk een feestelijk gebeuren aanwezig. Hij vertelde, dat de deftigheid dien dag zéér groot was. Alle lange sleeën uit de stad waren bij elkaar gebracht om het gezelschap naar het stadhuis en de kerk te rijden. De bruid was een droom. Het bruidsbouquet vorstelijk. De bruidegom stikte ongeveer in het plastron. De bruidsjonkers, de bruidsmajesties waren vele. Eveneens de jaquets, hooge hoden en avondjaponnen. De dominee, die den dienst moest leiden, en op verzoek van het bruidspaar preeken zou over een door hen gekozen tekst, schrok — gewend als hij was te preeken voor een onopgesmukt gehoor — van al die deftigheid zóózeer, dat hij even moeite had om op gang te komen. Maar het liep zonder incidenten af. Zonder incidenten. Maar niet zonder centen. Want toen de collectes geteld werden — de dominee, van den schrik bekomen, had zoo mogen gewagen van een dankoffer — rolden er uit de collectezakken zegge en schrijve vier gulden en de rest was geborgd bij Alexander den koperamid. En voor dat ééne tientje had de dominee een preek moeten maken, waren twee ouderlingen en een diaken uit het werk gebroken, was de koster uren in touw geweest, had de centrale verwarming op volle toeren gedraaid, en moest de penningmeester den organist twee rijksdaalders en den boekhandelaar een gulden of acht voor den trouwbijbel betalen.

Daar moest dik geld bij!

En mijn vriend vertelde, dat dit eene geval niet een uitzondering was.

Me dunkt, zoo'n „wedding hostess” en zoo'n begroting voor den trouwdag waren zoo kwaad nog niet!

Een beetje van die Amerikaansche zakelijkheid zou ook onder sommige vrijgemaakten geen kwaad kunnen!

Of neen — het kan anders.

Hier is bekeering nodig.

Of een trouwtekst, die dan wel niet door het bruidspaar gekozen, maar wel toepasselijk is: „..... als gij wat blinds aanbrengt om te offeren, het is bij u niet kwaad; en als gij wat kreupels of kranks aanbrengt, het is niet kwaad. Breng dat toch uwen Vorst: zal hij een welgevallen aan u hebben?”. Mal. 1:8.

D. E. C.

kerk van Winterswijk en van „grootte moeilijkheden” in die van Vlaardingen. Dat dient dan, om met droefheid te zeggen, hoe erg het bij ons is, en te suggereren: hoe houdt men het er uit? Wel, zouden we zeggen: wat weet U daarvan? Wat ik ervan afweet, is wat anders, ook voor wat betreft de vraag, wie de grootste zelfbeheersching noodig hebben. Het woord „conflic” klinkt ijselijk deftig; maar wij voor ons constateeren, dat, indien in deze beide kerken, waar de arbeid speciaal van ds B. A. Bos en van dr F. L. Bos, blijkens notulen etc., sporen achterliet, met den wil-tot-samenblijven en met verstand was opgetreden, de alarmeerende en overigens uiterst verwarde berichten zouden uitgebleven zijn; en we gelooven nóg, dat met een klein beetje gezond verstand, gecombineerd met een resolute uitbanning van alle imaginaire kriegseleuzen en bijbehorend trompetgeschal, voor wie willen, de zaak in een ommezien te saneeren zou zijn, als men geen conflict wil: schors me dan toch! Maar roeren WIJ ons soms in de moeilijkheden van de synodocratische kerken (waar nog pas een dreigende schorsing met ingrijpen van buiten af bezworen is)? Wij zijn blij, dat na zóóveel maanden van opjagerij er nog geen enkel „conflic” is te constateeren, dan in een geval, waar eens één man deed wat des kerkeraads was, of in een ander, waarin de preekstoel gebruikt is voor stellige exclamaties, die „De Roeder” van een Den Boeft, een Francke, of andere in het blad nog al eens aangevallen, doch aan Gods werk in de vrijmaking getrouwe predikanten niet zou laten passeeren zonder ernstige klachten van inzenders en redactie te plaatsen. Wij zijn dankbaar, dat de kerken met dat vrééselijke ding, dat „schorsen” heet, niet gespeeld hebben op de manier van dr Ridderbos' genooten, die met de brandspuut classieale kamers hebben schoongeveegd van ambtsdragers, die ze slechts tot hun groote schade hebben uitgebannen, en dat onder den dwang van noodwetjes, die ze zoo gauw mogelijk probeeren in het vergeetboek te laten drukken.

En wij, die wel wat gewend zijn, staan nog altijd een beetje betuurd, als we deze menschen, dr Ridderbos c.s., hooren spreken van „mateloze zelfoverschattung”, en zoo, die dan bij die vrijgemaakten zouden te vinden zijn. M'n beste menschen, wien hebben WIJ geschorst? Wien hebben WIJ onze dogmatische meening bindend opgedrongen? WIJ hebben, eerder dan Gij, van Oosterbeek gezegd: zoo moet het niet. Maar wij zeiden het vóór dat ze daar van wal staken, en niet pas, toen ze dingen gingen zeggen, die ons niet aanstonden; dát laatste deed Gij. En toen kropen ze bij U in de schulp; en als nu dr F. L. Bos ons komt vertellen, dat hij nog verder kwam dan Oosterbeek, dan hebben we maar één antwoord: we gelooven niet, dat ge „verder” kwaamt, maar wel, dat ge terecht komt, waar we al lang u heen zagen sturen. En nu krijgen we een duidelijke afteekening, en dát is goed. We bedelen u niet, we jagen u ook niet weg. We zeggen wel: houd den kerkelijken weg, en ga dien niet vertreden met menschen, die sinds 1944 van den „kerkelijken weg” een stok hebben gemaakt, om degenen die hem opraken, te sauveeren.

Er is evenwel één lichtpunt: dr H. N. Ridderbos zal roepen: geen koehandel. Geen loven en bieden. Geen pingelen, en geen klappen in de hand, een tientje eraf, een vijfje erbij. Hij zal aan ds B. A. Bos, en aan de anderen, en aan de haagsche synode zeggen: geen koehandel. Hij zal laten drukken — want men vergeet zoo vaak de geschiedenis — de vaste en bondige regelen van 1944; en zal zeggen: synode, synode, synode, bedrijf geen koehandel; indien de concept-formules, die men na samenspreking met het smaldeel op uw tafel legt, ook maar één gekloofde haar afwijken van wat in 1944 aan alle vleesch bindend opgelegd is, ontvangt dan zulke kettens niet in uw huis; en indien ze niet belóven, niets te leeren, dat met ook maar één der zestien punten van 1944 niet volkomen in overeenstemming zou zijn, ontvangt dan deze scheurmakers niet in uw huis; en indien zij tégen een synode zich ooit beroepen op de kerken (zooals wij constateerden met afschuw van K. S. in 1944, en thans constateeren met innig en dank aan God van ds B. A. Bos c.s. in de vrijgemaakte kerken) waakt dan — met onderdrukking van uw vreugde — tegen zulk een revolutionaire „geestesgesteldheid”, want die is bij hen evenzeer als bij K. S. afzetelenswaardig; temeer, omdat K. S. een afgehandelde zaak besprak, en dézen niet! En, indien gij iets anders mocht willen dan dit, dan hebt gij de vonnissen van 1944 van hun grondslag beroofd; en roept dán dit uit van de daken, om oecumenisch te blijven, en om geen koehandel te beginnen in de kerk.

Wil ik eens wat voorspellen? Als dr Ridderbos dit volhoudt: geen koehandel, geen koehandel, wel, dan zal één van beide gebeuren: hij is dan binnen een paar weken vrijgemaakt (als er wel een koehandel geschiedt), óf hij krijgt van zijn smaldeel er niet ééntje bij zich; want dat kan alleen gelukken, als er een dergelijke handel wordt opgezet.

Houdt u dus rustig, al te zamen. En wacht af. En leest niet meer dan er staat. Er is b.v. nog niet gezegd, of de resultaten van de in vergevorderd stadium verkeerende samensprekingsaffaire, te Den Haag eventueel aanvaard zijnde, een aanleiding zullen zijn voor sommigen om dadelijk heen te gaan, dan wel, om ons weer voor de zooveelste maal aan het delibereren

te zetten. Geeft aan geen enkele „stemming” toe; maar leest alleen de officiële besluiten, en houdt alstublieft het sectarisme van dr Ridderbos buiten te deur: verdraagt dus ook menschen van andere geestesgesteldheid; en overwint zijn legendes over u door nuchterheid: WIJ hebben nog niemand geschorst, al zijn we wel tot ik weet niet wat geprikkeld. Maar dat kan wel weer overgaan: wie weg wil, moet als weglóóper blijken, en dat gezeur over conflict zoo en zus, hier en daar, neem daar 'n loupe en een actetaach en een beetje zout voor mee, als ge er iets van mocht willen weten. En geloof alleen wat bewezen is, ook wat die conflicten betreft.

Geen koehandel? Geen blijder maar in tachtig jaar. 't Vervangen dood? Uw gaaf vergroot! Geen blijder maar in tachtig jaar.

K. S.

* * Aankondiging

Als dit nummer verschijnt, zullen de gebonden deelen van deel II van mijn „Heidelbergsche Catechismus” wel gereed gekomen zijn; de abonnées hebben de laatste aflevering van deel II plus band reeds ontvangen. Naar gewoonte van ons blad kondigt een auteur eigen werk aan. Gaarne, en met dank in 't hart, voldoe ik aan dezen plicht. Deel II behandelt Zondag 5, 6 en 7. Met registers (van dr W. G. de Vries) bevat het boek 656 bladzijden. Papier is prachtig; letter en druk maken het lezen gemakkelijk. En de registers, die uitvoerig zijn, geven den lezers een sleutelbos in de hand, waarmee ze op verscheiden plaatsen zóó maar het werk kunnen binnenstappen, om iets te vinden over het onderwerp, dat hen speciaal mocht interesseeren voor studie, of inleiding op een ver-eeniging of anderszins.

Laat mij juist op die registers mogen wijzen. Zooals ik bij de aankondiging van deel I opmerkte, de bedoeling van het werk is, voor den meelevenenden gereformeerden lezer leesbaar te zijn. Dat betekent niet, dat er geen gedeelten kunnen of willen zijn, die soms (maar dan bedoel ik ook echt: „soms”) een lezer wat inspanning af-vergen. Maar waar zal men kunnen samenspreken over God, en over Zijn werk, en over Christus, geloof en geloofsmysterie, als men niet af en toe het gevoel krijgt: nu kan ik alleen nog maar vechten met de stof? Het woord „mysterie” is gauw in den mond genomen, en het klinkt altijd mooi en plechtig; maar als ons spreken van „mysteriën” geen looze decoratie wezen zal van ons te hooge borstje, dan moet men het ervoor óver hebben, zich naar dat punt heen te worstelen, waar het mysterie als zodanig zich laat gevoelen. In de noten is wat materiaal opgeborgen, dat meer voor „beroepsmenschen” dient; maar de doorlópende tekst is toch wel te volgen voor wie wil. Was er geen register, dan zou voor druk bezette menschen de doorlópende tekst misschien het „benaderen” van een of ander onderdeel moeilijk blijven. Maar dank zij het dubbele register (teksten, zaken) plus uitvoerige inhoudsopgave, bladzij voor bladzij, kunnen óók wie het druk hebben, toch wel in veel gevallen vinden wat zij zoeken. Laat me herhalen mogen, dat ik bij het schrijven dan ook heb gedacht méde aan onze vereenigingen.

Het schrijven van dit werk gaf me groote vreugde. Juist omdat het telkens weer dwong, terug te gaan tot het verleden, en daarmee te vergelijken wat tegenwoordig op de markt komt. Dit laatste is vaak zoo hopeloos door woordmisbruik. Meermalen ook lijdt het en wordt het verward of bedorven door een niet meer willen teruggaan tot de gereformeerde bronnen; menigeen verwerpt wat hij niet kent, als hij de oudere gereformeerde theologie links laat liggen. En waar de kennis van de klassieke talen op de gymnasia helaas, dank zij een steeds verder gaande methodische en de serieuze leeraren machteloos makende verslechtering van ons onderwijs, sterk ten achter komt staan bij wat vroeger het gymnasium gaf, daar zie ik aankomen, dat theologische schrijvers op den duur zich nóg meer zullen losmaken van de bronnen, waaruit juist de gereformeerden hebben te putten, terwijl dan de overstelpende aanwas van nieuwere boeken van ongereformeerde auteurs, den niet geschoolden lezer het verstaan van wat hij leest, steeds moeilijker doen worden. Zie ik het wel, dan zal de studie van het gereformeerde denken zich meer en meer onttrekken aan het „volk”, en zich opsluiten in wetenschappelijke handboeken. Daarom is dit werk in het tegenwoordige tijdsge-wricht een poging, om den band tusschen het gereformeerde volk en zijn theologen vast te houden, en dit door een betoogtrant, waarbij de schrijver niet zonder meer decreeteert wat hij als auteur zelf meent, maar ook een blik gunt in de argumentatiekeuken, en voorts steeds poogt terug te gaan op wat vroeger is geschreven door hen, die in den strijd ons voorgegaan zijn, en die veel meer te pas brachten bij wat ze bespraken, dan in onzen tijd velen de gewoonte hebben.

Ik blijf dankbaar, en steeds weer verwonderd, dat de verspreiding van een werk als het onderhavige wordt mogelijk gemaakt door ons volk. Dat ééne feit betekent meer dan honderd persartikeltjes van menschen, die met een zekere geringschatting naar onze menschen kijken, als waren ze een stelletje „schavuiten van de lekkie schuit”, vermoelde kijkers naar een spel van schimmen uit een voorbij verleden.

Wat de stof betreft: de lezer weet zelf wel, welke belangrijke zaken aan de orde komen in Zondag 5—7.

K. S.

* * „Getuigenis”

Eenige weken geleden ontvingen we een „getuigenis” van den kerkeraad der Prot. Ref. Church te Hamilton in Canada, met verzoek tot plaatsing. Omdat daarin de redacteur van een ander blad betrokken werd, meende ik goed te doen, het stuk aan dézen te doen toekomen, en voor wat ons eigen blad betrof, te volstaan met wat de kerkeraad in het algemeen te zeggen had, afgezien van

andere personen of redacteuren. En dan alleen daarover iets op te merken.

Immiddels is door een abuis dit stuk reeds in ons nummer verschenen zonder mijn medeweten; voor den tekst verwijz ik naar bl. 156. Nu door dit abuis ons blad zich heeft ingelaten met enkele details, waarover het tot nu toe, ik geloof: wijselijk, zweeg, moet ik wel iets toevoegen aan mijn eerst voorgenomen opmerkingen:

a) Over Hudsonville en andere plaatsen en over wat daar een dominee of kerkeraad zegt, weet ik met zekerheid niets; ik onthoud me dan ook van elk oordeel, en meen, dat „van twee kanten hooren” voorwaarde is voor ieder, die in beoordeeling wil treden of doen treden.

b) In mijn houding tegenover de Prot. Ref. Churches als officieel lichaam is niets veranderd; in mijn adviezen aan onze emigranten, die ik overigens met verdriet zie vertrekken, is evenmin iets veranderd.

c) Elke andere (d.w.z. van mijn vroegere adviezen

afwijkende) raadgeving aan onze emigranten acht ik, zoowel voor mijzelf, als voor ieder ander, onjuist; voor mijzelf, óók al, omdat ik, als een der deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken, heb te eerbiedigen wat deze deputaten deden, en heb af te wachten, wat op hun brief, die reeds lang geleden is meegegeven aan de door mij voorgeweerde Amerikaanse predikanten Kok en De Jong, officieel zal geantwoord worden door de generale synode van de Prot. Ref. Churches; en dan kalm mede heb te wachten op wat de gezamenlijke deputaten zullen rapporteeren aan onze eigen generale synode, die niet op indrukken-van-een-oogenblik heeft af te gaan; noch zich moet blind kijken op wat officieus geschreven wordt van een of andere zijde.

d) Indien dus ooit aan emigranten later iets anders zou te raden zijn dan tot nu toe mijnerzijds geschied is, zou ik officieel nieuwe besluiten moeten kennen van de in generale synode vergaderde Prot. Ref. Churches, waarin deze dan officieel zouden blijken een sta-in-den-weg te stellen voor degenen, die zich houden aan de drie formulieren van eenigheid; wij houden ons daaraan, en doen niet aan interpretatie-geknutsel, noch aan een dogmatistische schematisering, die zich aanstelt, als ware ze bevoegde kerkelijke binding of bevoegd tot het opleggen en doen opleggen eener zoodanige binding.

e) Zijn er geëmigreerde leden van onze kerken, die meenen, dat een bepaalde plaatselijke kerkeraad inzake leer of tucht ingaat tegen Schrift en belijdenis, dan hebben ze zelf een pen, en een mond, en kunnen — ze hebben in Nederland meerendeels óók getoond, dat ze wat wisten te zeggen — trachten, door betere voorlichting een zegen te zijn voor hun omgeving; dat is beter, dan het hoofd te leggen in een strop van de Chr. Ref. Church, waarvan bij voorbaat al duidelijk is, dat die strop officieel wordt gebruikt; een minder kwaad cureert men niet door een grooter kwaad als goed te bezweren voor God en menschen.

f) Het is mij bekend, dat in een orgaan van Prot. Ref. leiding dingen zijn gezegd over onze kerken en onze leer, die ik onjuist en onrechtvaardig acht. Maar met hetzelfde recht, waarmee ik tot een Amerikaan zou zeggen: u moet wat u in „De Roeper” of in „De Reformatie” leest, niet verwarren met de leer van onze kerken, mogen de Prot. Ref. Churches tot mij zeggen: u moet niet, wat in een blad van onze kringen, hoezeer ook door u voorgeweerde, geschreven is, verwarren met de besluiten en bepalingen van onze kerken; wacht maar eens rustig af, wat onze synode uw deputaten zal antwoorden.

g) In mijn respect voor wat Rev. Hoeksema ik, en wrocht, wordt, door wat ik als missie van zijn orgaan The Standard Bearer zie, geen deuk gebracht. Ik was tevreden en dankbaar, toen hij, onder vele getuigen, aan het eind eener niet geheime conferentie van drie dagen, nadat ik van mijn overtuiging op onduidelijke wijze, en met vele argumenten had rekenschap gegeven, concludeerde: dat is gereformeerd. Aan Rev. Ophoff, die daarna in de auto nog één vraag stelde, heb ik aangeboden, die vraag op schrift te stellen; ik zou ze dan met genoegen in „De Reformatie” beantwoorden.

h) Van Rev. Ophoff vernam ik sinds niets meer. Wat hij schreef over onze kerken en leer acht ik theologisch ondeugdelijk en zakelijk onjuist; en ik mis daarin een weerlegging van mijn óók door hem aangehoorde argumenten; ik ga daar echter niet meer op in, want we kunnen niet altijd herkauwen; er moet geduld zijn, maar dan van twee kanten.

i) Ik denk er niet over, een wig te drijven tusschen den

eenen en den anderen voorganger in de Prot. Ref. Churches. Het woord is nu aan hun synode; en ik wou niet graag iets doen, dat aan Rev. Hoeksema den indruk zou kunnen geven, hetzij dat ik zijn conclusie, hierboven vermeld, vergeten was, hetzij dat ik langs niet-publieke weg me zou willen mengen in meeningsschillen ten zijnen; dáárvoor bewaar ik trouwens veel te mooie herinneringen aan hem en zijn kerken.

j) Gehandhaafd wordt dus mijn advies: sluit u aan, emigranten, bij de Prot. Ref. Churches; laat uw aanmelding niet afhangen van wat een blad schrijft, maar van wat de kerkeraad, bij wien ge u meldt, u op uw eerlijke verklaring van gevoelen antwoordt; hebt gij bezwaren, of ontmoet ge ze, geef dan niet toe aan de nervositeit, waaraan zoowel aan deze als aan de overzijde van den oceaan de duivel probeert de kerken te laten ondergaan in een afschuwelijke probleemverhaspeling, en een misrabel door-elkaar-halen van particuliere uitspraken en officiële en openbare kerkelijke normgeving en geschied-schrijving.

k) En wacht heel rustig op wat de synode der Prot. Ref. Churches zal antwoorden op hetgeen onze deputaten in opdracht onzer eigen synode hebben geschreven. Want:

1) honderd persartikelen, van welke zijde ook, leggen niet zooveel gewicht in de schaal als de ééne duidelijke uitspraak van de synode der Prot. Ref. Churches aan die van ons: dat dogmatistische verscheidenheid iets anders is dan confessioneel geschild. Het hebben de Prot. Ref. Churches trouwens zelf moeten toeroepen aan de uitwerpsynode, die Rev. Hoeksema mishandelde; dat hebben wij volgehouden tegenover een diplomatie, die ons zelf kwalijk bejegende door vonnissen, die hun officiële tekst tegen zich zullen hooren getuigen, en dat moeten ook onze emigranten maar kalmjes voorhouden aan zichzelf en anderen. Wordt niet haastig omgevoerd door allerlei wind van krantengeschrijf en onder-onjes, maar wast op in de kennis van belijdenisschriften en openbare normen, die op kerkpapier staan.

m) In dit raam betuig ik aan den kerkeraad van Hamilton mijn meeleven en warmen groot. Almede aan onze emigranten, aan wie ik alleen maar raden kan: volg den kerkelijke weg, en schrijf geen brieven naar particulieren in Nederland, over zaken, die zij op een afstand toch niet kunnen controleren.

K. S.

.. Tweede gesprek ?

Volgende uitnodiging is verzonden:

KAMPEN, 1 Februari 1950.

Aan de Heeren Redacteuren en Medewerkers van de weekbladen „De Reformatie” en „De Roeper” en Prof. Dr. H. J. Jager te Kampen.

Geachte Heeren en Broeders,

Op verlangen van de ter vergadering van 25 Jan. j.l. aanwezigen convoceren ondergetekenden U opnieuw. Als plaats en tijd der samenkomst hadden we ons voorgesteld D.V. Donderdag 16 Febr. a.s. te 10.30 v.m., in één der collegazalen van de Theol. Hoogeschool. Prof. B. Holwerda verklaarde zich bereid, ter inleiding op de discussies, te spreken over het onderwerp: „De vrijmaking en onze roeping thans”. In aansluiting aan wat ter vorige vergadering aan het einde der besprekingen werd vastgelegd, zal ieder Uwer welkom zijn, die door zijn komen tot deze bijeenkomst uitspreekt open te willen staan voor argumenten, van welke zijde dan ook te geven, en dus zich niet te hebben vastgelegd in af-

spraken met personen of kringen, welke buiten ons kerkelijk leven staan, zulks dan terzake van de ter bespreking liggende vraagpunten.

Uw antwoord wordt tegemoet gezien aan het adres van den Heer J. Bos, Broederweg 15, Kampen.

Publicatie ook van dezen brief wordt onzerzijds vrijgegeven.

Na broederlijken groet verblijven wij

(w.g.) B. HOLWERDA.

(w.g.) K. SCHILDER.

(w.g.) J. DE WAARD.

Naschrift. Dr. H. N. Ridderbos — zie elders in dit nr — „weet” van het voorgaande gesprek, als ik zijn woorden serieus nemen moet, meer dan hij weten mag. Maar als hij zegt, dat het mislukt is, dan weet hij er geen steek van.

K. S.

.. „Een conflict”

Elders in dit nummer schreven we, ongeveer in dezen geest, dat het woord „conflict” nog al deftig klinkt, maar dat niet steeds het geweld der problemen, die erbij geraakt zijn, zoo groot is, als men uit het woord zou willen afleiden. We hadden daarbij het oog niet op „Winterswijk” (want we weten, hoe ellendig het is, als in een klein groepje, waar soms één man zich, nog wel kort vóór zijn verhuizing naar een andere plaats, in bepaalde omstandigheden doet gelden als beslissing nemende „kerkeraad”, alle narigheid moet doorleefd worden, die bij een officiële, maar niet erkende misgreep, in zoo’n kleinen kring haast onvermijdelijk is). Neen, wij hadden het oog op het rumoer, dat over „Winterswijk” gemaakt is. Stukken in de krant, van een in het „conflict” zelf allereerst betrokken. Niet afwachten wat de kerkelijke vergaderingen zeggen. Voorthollen. Publicaties in „De Roeper”. Superlatieven, en de rest.

Voor wie meenen mocht, dat met dit geforceerde conflict een principieele beslissing gemoed is — waarop dan weer andere principieele besluiten van anderen kunnen gefundeerd worden — zou een kleine collectie van details uit het droef verhaal ontnuchterend kunnen werken. Wijzelf, die dezer dagen van de papieren een deel laten, staan verstomd over zoo veel zware termen bij zoo veel gebrek aan werkelijkheidszin. Maar het gevoel van schaamte, dat men krijgt als de groote bladen het „conflict” (!) vermelden, maakt straks plaats voor een ander gevoel: dat van wrevel over wie hier hebben durven ingrijpen op het ordelijke kerkelijke leven, om het stroo- vuur, dat met een heel klein beetje verstand had kunnen uitgetrapt worden, aan te blazen tot een brand, die kan doen zeggen, neen, „roepen”: een conflict. Sommigen klagen wel eens over een proponent, een student, een dominee, die h.i. wel eens wat onverstandig zeggen. Niet altijd heeft men daarin gelijk; soms wel. Het is een normaal verschijnsel bij alle paa beginnenden (wat heeft die goete eerste gemeente van mij al niet geslikt.....), en het is bovendien een vast verschijnsel bij elke vrijmaking of wat het ook wezen mag, dat men niet steeds onmiddellijk den juisten weg ziet. Maar alle geklaag over onbekookte preektoelichtingen van jongeren valt in het niet bij het doen van enkele over hen het meest klagende ouderen, die op zoo’n gevalletje van buiten af hebben durven ingrijpen, zonder den toestand te kunnen overzien; met het gevolg, dat een „conflict” uit den grond gestampt is, dat straks als argument moet dienen voor het zeggen: het is onhoudbaar.

Maar alleen die bewering is onhoudbaar.

K. S.

Tusschen Kuyper en Barth (I)

POP. WETENSCH. SCHETSSEN

Dr. G. C. Berkouwer, Geloof en Heiliging, Geloof en Volharding. Uitg. J. H. Kok, Kampen.

1. KORT OVERZICHT VAN DEN INHOUD.

Na Geloof en Rechtvaardiging volgden in snel tempo de beide volgende deelen in de reeks Dogmatische Studien van de hand van Dr. Berkouwer, thans handelende over Geloof en Heiliging en Geloof en Volharding. We geven eerst weer een overzicht van den inhoud van beide deelen. Geloof en Heiliging opent met een hoofdstuk over de Actualiteit van dit onderwerp en bespreekt het verschil tusschen de rechtvaardiging en de heiliging bij Barth en bij Rome. In het tweede hoofdstuk gaat de auteur verder in op het verschil tusschen de Roomsche en de reformato- rische rechtvaardigings- en heiligingsleer onder den titel „Sola Fide” en Heiliging. Hij typeert het verschil tusschen Rome en de Reformatie aldus: „Werkelijke rechtvaardiging tegenover „slechts” de- claratorische rechtvaardiging: zóó kan men de Room- sche antithese samenvatten.” (24) Interessant is voorts de bespreking van Luther’s beruchte uitdruk- king: „peccata fortiter!” (Zondig maar dapper!), waar- over onlangs in In de Waagschaal een debat ont- brandde tusschen De Visser en De Buskes.¹⁾ De con- clusie van den schrijver, nadat hij het verband onder- zocht, waarin Luther dit woord neerschreef, lijkt me juist. „En ook wie Luther’s woord moeilijk een evan- gelisch „Schlagwort” kan noemen en in de wijze van

formuleren mede een oorzaak ziet van later misver- stand, zal toch instemmen met het woord van Kat- tenbusch „Es ist ein Momentwort und als solcher nicht zu feiern und nicht zu bekagen, sondern zu ver- stehen” (31). Daarna stelt de auteur in ’t derde hoof- stuk aan de orde de Militia Christi. Hier vindt hij gelegenheid het perfectionisme te bespreken, wat hem brengt tot een uitstapje naar de ten onzent slecht bekende Engelsche theologie. Hij bespreekt de relatie Wesley en Zinzendorf en komt tot de conclusie: „Het perfectionisme is een anticipatie op de heerlijkheid, die komt en deze anticipatie leidt onherroepelijk tot nomisme” (66). In dit zelfde hoof- stuk geeft hij een belangwekkend overzicht van de exegese van Romeinen 7 door Paul Althaus, volgens wien Paulus hier zou wijzen „op een strijd, een twist, een Widerspruch reeds in de onbekeerde mens” (54). Hij oeffent hierbij tevens kritiek op de bekende onderscheiding van „kern” en „omtrek”, waardoor Kuyper de door Paulus geteekende twee- spalt in de wedergeborene trachtte te verklaren. „Toen Kuyper tussen „kern” en „omtrek” onderscheidde en daaruit consequenties trok voor de kern, die niet alleen heilig, maar „geheel verheerlijkt inwendig” kon wor- den genoemd, trachtte hij wel uitdrukking te geven aan deze distantiering in Romeinen 7, maar deze an- thropologische onderscheiding tusschen kern en omtrek en tussen vlees en geest (als de en van de mens) mis- kent tenslotte, dat het hier gaat om de verhouding tusschen het werk van de Heilige Geest en de ganse mens.” (59)

Barth’s heiligingsleer wordt tamelijk uitvoerig be- sproken in het vierde hoofdstuk onder den titel Het Begin der Heiliging. Daar handelt de auteur uitvoerig over het in deze locus bekende „Stichwort” simul justus-simul pecca- tor (rechtvaardige-zondaar tegelijk). Luther formu- leerde aldus de verhouding tusschen rechtvaardiging en zondemet, zooals die in het leven van iederen ge- loovige gegeven is en Berkouwer concludeert, dat Barth „elke quantitative interpretatie van Luther’s formule

heeft afgewezen.” (70) We hopen bij onze kritiek nog nader op de uiteenzetting, die de schrijver hier van Barth geeft, in te gaan. Vervolgens bespreekt hij in dit hoofdstuk de vragen rond de kwestie van de „gratia infusa” (de ingestorte genade) van de Room- sche theologie en de wedergeboortetheologie in het protestantisme. Hij neemt het op voor den term „in- storten” in het wederbaren van den mensch door Gods Geest. Maar het komt ons voor, dat het Schriftbewijs, dat hij daarvoor aanvoert, vrij zwak is. Zoowel Hand. 2:33, Rom. 5:5 als 1 Joh. 3:9 handelen over uit- storten, wat altijd nog iets anders is dan in-storten en wat 1 Joh. 3:9 betreft, ook deze tekst spreekt niet van instorten. Het is voorts jammer, dat de auteur bij dezen laatste tekst niet de exegese der Kantteeke- naren bespreekt, die evenmin ligt in de lijn van een „ingestorte” wedergeboorte.²⁾

Wel oeffent schrijver hier opnieuw voorzichtig kri- tiek op Kuyper’s onderscheiding tusschen „kern” en „omtrek”. „Het gevaar wordt hier zichtbaar, dat men begint synthetisch en eindigt met analytisch van de rechtvaardiging te spreken.” (87). Van belang is hier ook zijn bespreking van de verschuiving van den in- houd van den term wedergeboorte in de na- reformato- rische theologie. Reeds Bavinck vestigde daar in zijn dogmatiek de aandacht op en keurde deze inhouds-verschuiving niet af. Bavinck meende, dat hier tusschen wedergeboorte en bekeering „althans logisch” moest worden onderscheiden. Hij bleef voorzichtig. Berkouwer acht deze inhouds- verschuiving eveneens progressie in de dogmatische ont- wikkeling van dit begrip, maar hij wil het liever dieper fundeeren. Hij ziet daarin een eeren van de „piori- teit” der genade over het gansche leven. „Daartegen- over ligt nu echter in de na-reformato- rische term- verschuiving zeker het motief om deze prioriteit over de ganse uitgestrektheid van het leven te eren.” (94).

Het vijfde hoofdstuk brengt onder den titel:

1) In de Waagschaal, 26 Augustus 1949. De Visser had beweerd, dat Luther met deze uitdrukking zou bedoelen: Heb God lief en zondig er dan maar flink op los! Buskes komt daartegen op: dit Barthianisme gaat hem blijk- baar te ver! Of zou het zijn gereformeerde „oude mensch” zijn, die spreekt? De geheele merkwaardige uit- drukking van Luther luidt: peccata fortiter, sed fortius fide et gaude in Christo. Kattenbusch vertaalt volgens Bus- kes: „Wees een zondaar en zondig in Gods naam, daar- gij niet anders kunt, maar geloof en verheug u in Gods naam nog veel meer in Christus, die de Overwinnaar is over zonde, dood en wereld”.

2) De originaal tekst is: „want zijn zaad blijft in hem. Kantteekenaar: Dat is, Gods zaad, waar- door hij wedergeboren is, namelijk het Woord van God; 1 Petr. 1:23; Joh. 3:5, 6.

Anders Greijdanus: zaad, „datgene wat God, of Zijn Geest, in den mensch werkt en aanbrengt, wanneer Hij hem wederbaart”.